А. ПОЛУБОТОК.

„З МИНУЛОГО“.

За що?
Життє.
З минулого.

1916.

Вецлярська бібліотека полонених.
Ч. V.

А. ПОЛУБОТОК.

„З МИНУЛОГО“.

За що?
Життє.
З минулого.

З друкарні „Союза Визволення України“.

1916.

За що?

Ми йшли на війну. Одірвані від рідних осель, від всього, що було нам дороге і любе. Ми йшли на смерть. Ридаючи важко, провожали нас наші жінки й діти, що не сподївали ся побачити нас більше, що лишали ся дома, на злиденне й нужденне істнування. Ми одвертали ся, щоб не бачити їх жаху, а власний смуток топили в чарках горілки, в пяних, солдатських піснях.

Ми не знали куди і за що ми ідем? Нас гнали, як гонять отару баранів на бійню, а ми покірливо й сумно йшли помирати. А хто упирав ся, протестував, питав ся—того нагло хапали й кидали до вязниці.

Ми знали тільки одно:—„так веліло начальство“. Знали ще, що без нас наші бідні родини будуть гинути од голоду й холоду, а правителі і пани будуть байдуже дивити ся на се, бо се в їх інтересі. Ми йшли, а поруч з нами йшла—смерть. В гомоні бійки нелюдської, крівавої різні, де брат забивав брата, ми сотнями тисяч складали свої голови, без ропоту й проклонів. Тільки на чолі у померших, сьвітило ся питаннє:—„за що?“. Ті, що вели нас до бою, трусливо ховали ся од смерті, і

опісля підраховували скільки забито їми „гарматнього мяса“. Ми мовчки убивали власних братів, таких же рабів, як ми самі й очікували за се вдячности начальства.

Нас катували голодом і холодом, нас били батогами за годину до смерти, над нами знущали ся, а ми терпіливо йшли.

Де хто із нас дістав ся до полону. В далї від рідньої оселї, в далї від усього що нам любе й потрібне, ми мовчки зносимо все і жалкуємо, що мало жертв принесли на олтар Росийського царату! І коли хто стараєть ся відкрить наші очи, коли кращі сини нашого народу,—зовуть нас до осьвіти і боротьби за волю рідного краю, ми одвертаємо ся, бо боїмо ся!

Ми йшли на смерть, нам до всього дорогого було байдуже, аби тільки ті, що нас вели, назвали нас „молодцями!“

Тільки в хвилї невзгоди й великого суму,— взір наш,—взір рабів московської мачухи, підіймаєть ся до неба з питаннєм: „за що?..“

Життє.

Я бачу тебе—життє, в перші дні мойої юности. Дивне й прекрасне ти, як молода тополя, що простерла свій гнучкий стан до блакитнього неба! Гарне ти, як та рожа, що тільки роспустила свої чудові лепестки під ніжним проміннєм ясного сонця!..

Ти убране в рожеве сяйво сьвітлих надій і свобідної, просторої думки, що сягає в безмежних емпірах святих ідеалів, в безпредільних творах могутнього розуму!..

На голові у тебе—вінець із мірту й лілей:—символ любови і миру!

Принадне ти!—Немає нічого кращого від тебе в підсонячнім сьвіті.

Я жити хочу,—хочу пізнати всі роскоші влади тобою... О моя любо!..

. . . .

Я помилив ся...

Життє!—Не є ти ідеальною любовю, безмежним щастєм твого бутя. Я бачу тебе очима дорослої, міцної людини...

Ти стоїш на неприступній скалї, що панує над хвилюючою стихією;—Стихія і ти, Ти і стихія, —се нероздільно цільне!

З рамен твоїх спадає червона мантія, краски людської крови;—голова твоя покрита діадемою із кістяків,

Ти тримаєш в руці прапор, який витканий із досвіду й знаття. На йому надпись:—**Життє—се боротьба!—Боріте ся!**

Жорстке ти й величне, але таємниче—принадне!

Я люблю тебе і хочу бороти ся за твій ідеал!..

. . . .

Розбитий я і знищений тобою—Життє.

Тільки нині, можу я дати твій дійсний, не скрашений хварбами ілюзії образ!

Стара ти і відразна—предвічна чарівниця!..

Вся ти—се безмежна тканина сльоз і страждань, надій і разчаровань злиднот і боротьби за право користувать ся тобою!..

Ти є:—велике і ничтожне—„Ніщо!“

. . . .

„З минулого“

(Записки бувшого околоточного)

Се було в 1913 році. На посаду Н—ьского Губернатора Хв—ва, який відзначав ся своїм шахрайством при виборах в 4 державну Думу, був назначений Камергер Височайшаго Двора А. Б—ко.

Новий Губернатор привіз із собою цілу стаю урядничества і між иньшими бувш. N-кого Поліцаймейстера П—іна, який і заняв посаду в Н.-Н-ді П—ін з перших днів свого урядовання нагнав терор не тільки на своїх підвласних, але й на всіх горожан, які цілковито згубили розум од страху перед новим шефом мійської поліції.

Місто як раз готовило ся к торжествам „трехсотлітняво“ юбілею Дому псевдо-Романових і прийому Миколи з родиною, а через те поліція мала великий клопіт в удаленії неблагонадежного елементу і цілковито збивала ся з ніг...

П—ін з перших днів, оголосив, що він „вимете“ з Нижнього усю інтеліґенцію і сьвідоме робітництво, а їх посади замінить членами Союза „Русского“ Народу і иньшими „чесними людьми“.

Всї приїзші студенти, курсистки, робітники, безроботні,—висилали ся цїлими ешалонами, а ті, що лишали ся, мали що дня труси й мандрували в полїцію. Поводив ся новий Полїцеймейстер, зо всїми без виключення горожанами, дуже гордовито й в переважна говорив „ти"... Од сього не була виключені, навіть дами.

Бійки горожан й полїцейских відбували ся що дня по самим мизерним поводам, а що до відношення к арестованим, то їх майже забивали на смерть...

Як раз в цї часи, на В.-Покровцї, був заарештований філсирами „охранки" відомий дїяч Російської партії соц.-революц.,—студент Московського Унїверзетету К. Л—в, який утїкши з заслання, якось дїстав ся до Нижнього. Бідолаха знаходив ся в останнім градусі сухот і товарищі хотїли вислати його на органїзаційний кошт в Італїю. Арештованого по арестї, привели в 1-шу Кремльовську часть і там по звичаю так ізбили, що прийшло ся йому опинить ся замість „одиночкі",—в мійському Богоугодному заведеннї, т. е. болницї. „Болгарь" і „Ніжеґородську Річ", які надрукували об сім, були зараз же сконфіскованї, але свідомі „шари" зараз-же про те дїзнали ся і виникла думка визволити хворого вязня і заховати в безпечний куток од взору полиції.

По пляну, оден із співробітників місцевої органїзації, мусїв вступити на посаду „околоточного" 2-і Кремльовської частї, і в день свойої черги

дежурства при Л., устроїти його побіг. Жереб на виконання сього пав на мене і я хотя не мав змоги зробити утечі, всеж таки прослужив 2 місяці в Нижегородській поліції й добре обзнайомив ся із сим цікавим урядом, да ще під проводом такого „зьвіра в людськім образі“ як був П—ін.

Про цей час, який охвачує такі події, як страйк на Сормовському сталолітейному заводі і „пре-биванье“ Миколи в Н.-Новгороді, а також убийство Фрилормана я і хочу, власне тутки—розповісти.

„Як я зробив ся околоточним?“.

20.II, я одягнувши куплені на толкучці „пінджак„ і „плісові“ штани і діставши в „явці“ пашпорт на імя „крестьяніна Кіевской губ. и уїзда с. П.-Борщаговка, Василія Игнатьевича Михайленка, средняго роста, грамотного, 22 літ,—особих примiт не іміющаго“,—з маленьким страхом прийшов до канцелярії 2-й Кремльовської части. Було коло 6 годин вечера;—брудні кімнати з голими сірими стінами, осьвічені електричними лямпками, були битком набиті дворниками й господарями домів, що чекали черги до „ адресного стола“, де мусіли подати до заяви листки домових книг.—Було страшенно накурено й смерділо чимсь специфічним, щось в роді—дьогтю і капусти—повітре, виключно Російських поліцейських участків.

В кімнату дежурного околот. надзирателя то й діло, що вводили пяних візників і робітникі в

які лаючись й сперечаючись старали ся вирвать ся од своїх мучителів—городових за що й діставали здоровенні шлепки по лицях і иньших частинах тїла.

Я смиренно зняв шапку й пропхавши ся до дежурного спитав, чи не зможу побачити п. пристава;—поліцейський підозріло оглянув мою постать, не побачив на менї нічогісенько цїкавого, крім стоптаних чобіт й брудного убрання, але всеж грубо зпитав на що?—Я докладно пояснив йому, що я „є писець по фаху, служив в Кієвського повітового справника, що випадково дістав ся до Нижнього і тутки гину з жінкою й дитиною, бо ось уже другий місяць не маю посади“—і таке иньше. Мабуть, мав я дуже плаксивий вигляд, бо поліцай потрохи зглажував свої морщини на чолї і навіть спочуваючо отповів менї, що без протекції поступити не можливо, але я можу попробувати.

З „трепетом душевним“, опинив ся я незабаром, перед грізними очима пристава Лаптева і подав йому проханнє...—Прийшло ся знову почати свою байку з ще більшим смиреннєм і збентеженнєм, але цей був не із мягкосердних і коротко пояснив, що як не маю рекомендації, то нема чого і совати ся. Грунт уходив із під моїх ніг, але я мав ще останнє средство:—„білєт на званье члена—дружиннєка К-со О-ла С, Р. Н.“ і атестат од його голови—Картамишева. З цїми двомя „документами“ я знов звернув ся до „Его Високородія“ і цїль

була осягнена!—Дістав розказ прийди завтра в ранці до Поліцейського Управленя на „осмотр“ самого П—на.

Останок вечера я провів в компанії товаришів, які зо сміху помирали од мого оповідання про моє похожденіє в участці. Дійсно було сміховито, що наші „блюстителі“, рахуючи себе за непомильне „око“ міста,—згодили ся приняти до себе на службу, чоловіка, якого уже другий рік безуспішно шукають через всї охранки.

Ранком я в 9 годині уже був пред лицем Поліцаймейстера. Представляло ся нас троє:—два пошлих тіпа з „Георгіями“ і медалями в петлицях і я. Що менї дуже шкодило, то моя чисто-хлопяча фізіономія, але я насуплював ся яко міг і держав ся як ряний мійський хуліган, котрому море по колїна і житє не в диковину.

Паскудін пильно оглядїв нас, поворочав на всї боки, виялав мене матерно за не солдатську виправку і взагалї—остав ся задоволеним, коли я жваво розповів йому о Київських чорносотенних виступах і раза зо два сказав замісто „еврей“—„жид“.—Звернувши увагу на мою молодість, він згодив ся приняти мене на посаду „ісполняющаго обовязки околот. надзирателя“, але з умовою „не дуріть, а то запорет“.

В 12 годинї я вертав ся з поліції хвалючи провідїннє, що все склало ся так гарно і залишивши там свої „псевдо-документи“. Умови були такі:

в місяць мав діставати 17 корб. 90 коп. платні і казенне, де-яке, убраннє і зброю;—працювати мусів од 6 г. рано до 3 г. ночі, а три години що дня мав на сон, їжу і відпочинок!..—Не дивно, що полїцейські беруть хабари. За 60 коп. в день при 21 годинній праці,—годї прожити чоловікови з родиною в великому містї!..

Перші кроки на поприщі полїцая.

25/II в розказї по полиції було оголошено, що кр-я Василь Міхайленко зачисляєть ся на оклад мл. городового 2-й частї з „возложеннєм на його обовязків околоточного надзирателя в 1-м кварталї“. Менї неможливо „везло“! В районї мойої посади знаходила ся больниця і я мав можливість бувати в нїй, себто і у хворого Л. що дня. Закупивши на власний кошт обмундирования, що коштувало коло 150 карб. і убравши ся в щеголевату форму полїційного под-офіцера, я явив ся представлять ся П—ну.

В полїції було богато публїки і я мав нагоду переконати ся що таке є новий шеф полїції. Бідолашні прохачі були уставлені в одну ширенгу маючи на чолї дежурного помішника полїцаймейстера і тримаючи в тремтячих руках писані листи прохань. Через добрих дві години по пробігу при-йомного терпіння,—в салї наступила нагла мертва тиш. Відчинили ся двері кабінету і війшов полї-цаймейстер,—він пильно оглядів прохачів, обличє

його почервоніло й очі наляли ся кровю. Момент все як замерло, але ось розніс ся міцний голос патрона і із уст поляла ся така лайка, що кожний босяк з нічліжного дому, міг би був позаздрити. Мотивом визвавшим грозу, оказала ся маленька, згорблена старуха, що тремтячи і плачучи прийшла прохати залишити у місті єї сина, якого поліція висилала на час ювілейних сьвят, по причині його: „молодих літ і підозрілих думок“. Вона прийшла в другий раз міркуючи прокинути сердце „блюстителя мійских нравів, але даремно!—Еї вивели два здоровенних поліцая і витолкали на двір, як паршиву собаку, не звертаючи уваги ні на єї літа, ні на горожанське становиско.

Дальше шановний шеф нагримав на иньших прохачів, по одиночці, кажучи всїм „ти“ і не жалкуючи образливих слів. Жалко було дивити ся на поважних горожан славного міста Н.-Новгорода, сіх купців, властників домівок, предприємців та урядників з жінками й дітьми які в позах рабського підчинення і покірливости,—стояли перед П—ном, і по обличях їх пробігали льстиві усьмішки, в яких для посторонього сьвітила ся ясна характеристика сїх поважних осіб! Дійшла черга й до мене. „Честь імію представить ся Вашему Високоблаґородію—такій то“—гаркнув я во всю силу легких і після пильних оглядин начальника і заключних слів, в яких виражало ся задоволеннє: „пшев вон молокосос“—благополучно вилетїв з управлення. В канцелярії части я познайомив ся з будучими сослуживцями;—їх було всего 12 чол.

не рахуючи городових, пристав Лактаєв, три помічника Сахаров, Галенко і ще оден німець, фамілії не тямлю; після 8 квартальних надзирателів—молодих і старих‘ Вяхірев, Дорофєєв, Стемашко, Лактаєв (син пристава), Юдашов, Дворянчиков, Читов і Заруба.—Всї цї добродії на низших „окладах“ платнї, мали великі родини і їх життя цілком залежало од хвилевого настрою начальства і добровольних даяній мійського обивателя! Люди сї стояли на самій нишчій ступені осьвіти, їх бажання були вузкі і грубі, а інстикнт заміняв їм інтектуальне співчуття. Жаль огортав душу, коли придивити ся до їх нужденного, злиденного життя, без промінїв щастя, ідеальних стремлїнн, без сьвітлих радощів. Вони ходили во тьмі і життя убивало в них, надїю і здібність до кращаго в будучинні!..

Що мене особисто вразило, то се їх широка соціальна сьвідомість, їх тайне співчуттє до полїтичної боротьби, але закуті в кайдани обставин вони сьвідомо ідуть на против того, що лїчуть за правду і чому в дусї поклоняють ся. Не возражай шановний читателю, бо це в більшости випадків так. Полїція є **сьвідомий ворог** народа, хотя і сама в складї,—являєть із себе **дїтей** народа!

Про полїцаїв можна сказати одно: „люди продавшії себе за 17 корб. в місяць“.

Ознайомивши ся з сослуживцями, я став знайомити ся з своїми обовязками і день проминув як

хвиля, а за ним чередою пішли одноманітній инь-ші...

Я вставав в $^{1}/_{2}$6 години рано, бистро одягав ся і голодний біг по свому району.—Місто звичайно ще спало, погружене в мертвую тишу, тільки де-не-де під брамою можна було побачити дрімаючого городового, чи вартівника, да ізрідка пробігав який небудь робітник, що спішив ся на працю. Менї приходило ся підходити к кожній брамі і міцно тягати за ручку звінка, виходив сонний двірник з мітлою і починав мести вулицю. Прокинув таким чином двірників, за що вони кляли мене всїми відомими їм анафемами, я до 8 години пробігав всї підвласні менї вулиці і переконавши ся, що чистота знаружі наведена, забігав в трактир Сухова чи Сїрова і там випивав пару шклянок чаю з снїданком, із яєшниці і ситного хлїба.

Треба сказати, що трактир не мав права на торговлю горілкою, а тому Сухов, що місяця давав приставу 25 корб., помішнику—15 корб. околоточному 3 корб. грішми і щоденній снїданок, а за се його трактир представляв із себе брудний, ізвозничий шинок, де по невеликій цїнї можна було напити ся, наїсти ся і даже дістати „баришню“. Далї я буду казати про богато иньших „доходів“, а поки що скажу, що се єдина підтримка Російського поліцая, а горожани твердо переконані що так і мусить бути, бо як якій „ідеальний“ поліцяй не бере хабарів, то вони приймають всї міри, щоб скинути сього небезпечного субєкта!

Поснїдавши я біг до частї і там сидїв до 11 годин дня, виконуючи так звані „переписки“, себто бумаги по ріжним горожанським справам, як то:— взисканнє видатків і штрафів, врученнє оповісток в явцї до судових урядів—писаннє протоколів о ріжних випадках в квартали, як наприклад крадежах, бійках і т. д. Для сього в канцелярію приходили визвані „хожалами“ люди і часть працї виконувала ся на місцї.

Сидя за роботою я мав нагоду знайомити ся з нравами полїциї і з безсильним обуреннєм бачити як бють арештованих, як окрадають пяних і т. д. Разів зо два вмішав ся да і залишив, бо визвав удивленнє, навіть у арештантів. Приходило ся дуже здержувати ся, щоби не звернути на себе уваги і підозрілости у окружающих „Церберів“. З 11 г. дня до 6 вечера, була преспектива чи бігати по домах свого участка з виконаннєм тихже переписок чи стояти в характері блюстителя порядка на перекрестцї головних вулиць коло театра. Не буду казати як неприємно відчуваєш себе і в тому, і в другому випадках, скажу тільки що моя персона навкруги визивала,—поважаннє і вдячність з боку простолюдя, а в інтелїґентних і буржуазних шарах,—дивуваннє і обіцянки, вирвати мене з „полїцийного бруду!..“—Держав ся я з великим достоїнством „дивував“ обивателей знатьєм таких річей, які далеко не кожному околоточному відомі, а в поводженню дбав о самі тонкі лагідности і—простоту.

Що до „хабарів“—то брав їх тільки в тих місцях, де не брати було неможливо, щоб не образити вище начальство. Такими місцями були 12 притонів разврату з платнею по 4 корб. в місяць околоточному і по 100 кор. приставу. 4 трактира з вдячностью в розмірі 3 кар. од кожного, 5 пивниць на суму 5 карб. що місяця і 19 крамниць з ріжнородною подякою. А всего, сі законні побори, не включаючи не беромих мною *не законніх*, давали приход 74 карб. в місяць без платні од уряду, а иньшим „*настоящим*“ околоточним по 300 і 500 карб. що місяця!..

Брати було страшенно непріємно і стидно, але сьвідомість дійсної цілї свого становиска перемогала личні спочування.

Змінивши ся з дежурсьтва на голов. вулиці, або оббігав 40—50 помешкань обивателей в ріжних кінцях міста,—знов зявляв ся до участка, а звідти йшов в наряд себто в театр, або клюб, де простоював до 8 ч. в., до 12, а то 3 ночі!

А коли розбитий біганиною лягав до ліжка, то був небезпечений, що через годину покличуть на пожежу, чи трус...

Правительство має рацію, даючи нижним чинам полиції жебрачую платню і вимогаючи з них непосильної праці. Од сього, чини поліції завждї злі, як голодні пси і мусять налїтати на горожан, а уряд від того має і користь і економію!

„Труси“.

Як я уже казав з початку, часи мого пребуваня в ролї полїційного чиновника, були періодом полїційних респресій і труси робило ся що дня і ночі во всїх кутках міста. За два місяцї менї прийшло ся присуствовати на сорока двох „обисках“, але тутки для прикладу розкажу про оден із них.—На Полевой вулицї в шикарнім особняку жив доктор медицини Т-й; він був Українець родом і душею, а по переконянням, кажеть ся радикал. Весь город знав шановного доктора, як гарного лїкаря,—щиру, образовану людину і оборонця тих, яких обставини невільно закинули на Волгу.

Я був в дуже приємних відношеннях з доктором і уявіть собі моє становиско, коли я одною нічю узнав, що мушу присуствовати на трусї в його помешканнї. Було коло трьох годин ночі, коли дім Т. був окружений сильним віддїлом полїцїї і в двері затарабанили пястуки десятка околоточних шпиків і жандармського ротмистра Я-ко.—Нам відчинила перелякана покоївка, що вискочила в однїй сорочцї; засьвітила елєктрику і наша непрошена компанія разійшла ся по кімнатам. Нї протести господарів, що в спальнях неодіта жінка і доньки д-ра, нї їх перелякані крики, не зостановили нашого нападу. Філяри распоряджали ся як у себе дома, рили все що попадало під руки і загортали на стіл в їдальнї, де сидів ротмистр, все, навіть учебники.

Я спочував себе дуже ніяково, бо очи д-ра і його родини так і їли мене презріннєм і відразою, а я не мав нагоди поясніть ся. Я пильно лазив по скриням і керпкам, набив кишені пальто і мундура ріжними листами, що могли на мій погляд скомпромітувати Товар. і заслуживши подяку жандаря за старання що небудь знайти,—пішов спати до дому в 7 годині ранком, коли потомлені шпики з перепроханнями і „великим адорантом“ опустили помешканнє не знайшовши, анї аркуша. Коли я передав в „явку“ здобуте в квартирі д-ра, то вдячности Т. і його родини не було кінця.

Шли днї за днями. Я продовжував свою „благотворну“ діяльність в ролї поліцейського. „Людина до всього привикає“,—звикнув і я із своїм положеннєм, навіть втягнув ся о стільки, що по волї робив ся цілковитим „квартальним“ і начальство не могло мною нахвалити ся. Я „примірно“ вставав о 6 год. рано, наскоро пив склянку чаю і біг по свому околотку.

Обовязком моїм було оббігати 9 вулиць і нагнати дворників до убірки;—рівно в 8 год. їхав помічник поліцмейстера Висоховський і треба було к тому часу „навести“ чистоту на тротуарах і мостовій. В $^1/_2$9 я уже сидів в канцелярії і виконував всілякі папері, приймав інструкції свого патрона-помічника пристава Сорохтіна і т. д.;—рівно о 12 півдня,—біг до дежурсьтва і шість годин стояв на углу В.-Покровкі і Алексіївської вулиці,—проти театра. В $^1/_2$7 год. вечера їв наскоро обід в

трахтирі, в 7—був знову в канцелярії до 9, а в 9 йшов до якого небудь клюбу чи театру, де відбував „наряд“ до 2—3 ч. ночи. В 1/24 г. ночи—зморений до обезсиленя, я падав в ліжко і засипав сном мерця, щоби прокинути ся через дві—три години!..

Разнообразієм в сій щоденній програмі були блукання по приютам „разврата“ і злодіїв, списуваннє протоколів, а також ходженнє на труси до політично і уголовно—підозрілих.—Діло з побігом Л-ва подвигало ся дуже кепсько, бо я ні як не міг попасти на постійне дежурсьтво при йому, хотя і зумів конспіративно перебалакати з їм і навіть устроїти йому „передачу“ з волї.—Накінець,—26 марця 1913 р., я був нагло покликаний до поліцмейстера Фримермана...—Йшов із трепетом душевним і очікуваннєм всїх злиднот, які тільки могуть посипати ся на голову бідного квартального.—Яке же було моє здивовання, коли я узнав, що менї доручаєть ся отповідальний, постійний пост при Мартиновській больниці.—Біг ніг не чуючи під собою від радощів і навіть налякав товаришів, коли влетїв до їх з цією вісткою!

. . . .

. . . .

Сумне вражіннє зробили на мене туберкульозні палати Мартиновської больниці. На другому поверсї внутрішнього флїгелю,—йшов довгий коридор весь викрашений масляною фарбою, з довгою білою доріжкою на долівці;—по боках були вели-

кі кімнати, де лежали хворі:—з одної сторони коридора—мущини, з другої—жінки. В палатах було чисто, просторо і тихо. Довгими рядами стоять ліжка з чорними досками в головах.

Повітре важке, заражене ріжними ліками і дезинфікатами.—Стїни і потолок білі і обличчя хорих незвичайно гармонїрують до їх мертвої, глянцової білизни. В углу коритора находила ся маленька, сьвітла кімнатка з вікнами виходячими на Александровський откос;—звідси откривав ся незвичайно чудовий вигляд на широкий Волжський простор і далекі потобічні села, лани й лїси. Сьвіже весняне повітре міцно вливало ся через вікно, а сонїчні проміння ласкаво грали ся на білих стїнах кімнати.

В сьому покойчику було три койки;—на середнїй лежав важко хворий Л-в. на других—спали два конвойних городових. Для мене була призначена окрема в дежурній кімнатї милосердних сестер. Хворі, що лежали в палатах,—особенно вражали тим, що, то тяжко стогнали і метали ся в своїх ліжках під впливом важких стратдань то в друг неначе здоровіли, були веселі, говірливі, навіть румянець виступав на їх блїдних обличчях. Але за який час, їх ліжка загорожували ся білою шірмою і за годину виносили ся до мертвецької!.. Тов. Л. був в анальоґічному розположенню:—ми богато балакали про ріжні справи, але обережно, щоби не викликати підозрілости городових,—іноді шуткували й бавили ся в шахи, але все се було

хвилеве. Як раз к тому моменту як були зроблені всї заходи к увозу його з лїчницї,—він захорів, засумував і за два днї скінчив ся.

Моя місія, зробити крадїж важко—хорого „арештанта“ відпала, але та обставина, що менї удало ся прослужити 2 міс. в полїцїї, удало ся добре пізнати службу в неї і побут полїцейських, а за одно і зробити де кільки корисних вчинків для своїої органїзацїї, особисто же—облегчити останні часи умираючого товариша,—дуже втїшала мене.

За тиждень я подав рапорт о болїзнї і перестав ходити на службу, а ще через тиждень був увільненим і тїкав з Н.-Новгороду, бо „охранка“ якось докопала ся, кого мала на службі її товаришка—„наружна полїція“!

Нерідко згадую я свою „службу“ в Нижегородській полїцїї, своїх темних і забитих „колег“, які за кавалок хлїба здирали шкуру із своїх братів—горожан і жалко менї їх і болючо за їх несьвідомість і за марне існування.

Не лаяти їх треба, а презріло жалїти, бо вони є не більше—як витвором Російської правлящої системи...

Видання пресової секції просьвітного виділу **„Союза Визволення України“** в Вецлярі.

1) „Просьвітний Листок“ виходить що дві неділї, 1 й 15 кождого місяця і подає статті, поезії й всїлякі цїкаві вісти із сьвіта і з табору.

2) Календар на рік 1916, подає днї і сьвята на весь рік, схід і захід сонця, види місяця, вигляди на погоду і таке иньше. Дальше вірші й статті полонених, статистику України, господарські й лїкарські ради, тощо. Гарно розмальована окладинка, чотири воєнні образи.—коштує 40 ф. Для тих, що йдуть на робітничі команди 20 ф.

3) Вецлярська бібліотека полонених.

I. Захолявна книжочка, присьвячена „Славному й Сьвітлому Союзу Визволення України“ сторін 62, коштує 20 феників.

II „Модестови Менцїнському на спомин його концерту в таборі,“ на гарнім папері з портретом славного сьпівака та з ріжними прикрасами—цїна 15 феників.

III Тарасови Шевченкови, у 102 роковини Його уродин, із портретом поета й численними картинами. Коштує 20 феників.

IV Дїдова казка,—оповіданнє А. Полуботка 10 ф.

V З Минулого—А. Полуботка 10 ф.

Товариші! І чужому научайтесь й свого не цурайтесь. Купуйте і читайте писання своїх товаришів!

